

My First Manifesto

Beste wensen! Gelukkig nieuwjaar! In deze eerste dagen na de vakantie lijkt mijn naaste omgeving het beste met mij voor te hebben. Ook het werk pruttelt gezellig voort, als in een winterslaap terechtgekomen. Tijd om een kritisch kijkje achterom te nemen en een objectieve blik vooruit te werpen, dacht ik bij de internationale balie van de Nederlandse Spoorwegen op oudejaarsdag. Immers: welk omgeving is beter om na te denken dan een voortrazende trein dwars door een buitenland?

Reizen doet iets magisch: het rekt de tijd uit. Een pak nostalgiekeokjes, een boek en een beetje thee zien zichzelf gepromoveerd tot waardige medereizigers en vervullen deze verdienstelijke taak vol dankbaarheid. Reizen stimuleert mij om alledaagse dingen opnieuw te leren lezen; wanneer het onbekende landschap zich bocht na bocht blootgeeft, kijk ik. Kijk ik, totdat ik de grammatica van zijn rivier, bomen, dorpen en luchten opeens begrijp, en oude verbanden zich in mijn hoofd met nieuwe vergroeien.

Ik zie OEHF-momenten die mij losrukken van de tijd, en mij even brutaal weer middenin het leven neerzetten, zonder enige spijt of verwachting. Ik zie PSSST-momenten die zich zachtjes een weg banen in mijn geheugenstelsel. Ik zie BOEM-momenten, die mij onmetelijk klein maken, klein genoeg om over vijftig jaar in een geschiedenisboek te zitten. Ik zie PLING-momenten waar alles, als in zo'n sneeuwdingetje, loskomt en in de ruimte rondddwarrelt, om een ogenblik later op zijn plek te landen, precies zoals daarnet – of net iets anders.

Een huis dat net is leeggehaald. Objecten die op hun kop in een verhuisbus zitten. Stoffige foto's die opeens het licht weer zien. Franco la Cleca beschrijft deze objecten als verbaasd, verontwaardigd en trots, in zijn essay 'When things move around'. Mijn kopje thee rinkelt instemmend. Ik herinner mij de spreuk van een manshoge spiegel in de gemeentelijke bibliotheek: 'Wij hebben de dingen niet nodig om te kunnen zien, de dingen hebben ons nodig om gezien te kunnen worden.' In de zwarte nacht, plotseling verlicht door ontelbare fel gekleurde vlekken, puntjes en strepen, besluit ik als nieuwjaarsvoornemen mijn eerste ontwerpmanifest te schrijven. Niet een manifest over mijzelf, maar over de dingen; omdat ik de dingen om mij heen het woord wil geven; omdat ik de hiërarchische verhouding tussen mens en ding wil omvormen naar een verhouding van wederzijdse verantwoordelijkheid; omdat mijn verbondenheid met de dingen de kern vormt van mijn houding tegenover de tijdkring van ontwerp, gebruik en afval.

De in Toronto gevestigde ontwerper Bruce Mau noteert op punt 23 van An Incomplete Manifesto For Growth: 'Stand on someone's shoulder. You can travel farther carried on the accomplishments of those who came before you. And the view is so much better.' Ik volg dit advies op de voet, en beklim Mau's berg van kennis: laat jezelf veranderen door gebeurtenissen; vergeet het goede, want daar is iedereen het al over

eens; neem de lange weg en gun jezelf het plezier van het dagelijkse falen. Zo goed als elk onderdeel van het ontwerpproces wordt aan de kaak gesteld: van het opnemen van beelden (stel kritiek uit, vergeet je mening), via het verwerken daarvan (zorg voor leegtes waarin de ideeën die je nog niet hebt gehad kunnen opbloeien), tot het vertaalmoment (concentreer op de metaforische waarde van dingen). Maar Mau's Manifesto is meer dan ideologie: het maakt ook vastberaden uitspraken met betrekking tot de realiteit van het ontwerpvak, zoals bijvoorbeeld met 'doe niet mee aan prijsvragen (het is slecht voor je)' of 'ruim je bureau niet op (misschien vind je er morgen iets wat je nu niet waarneemt)'.

Wat is mijn horizon? Dragan Zivadinov, performance-kunstenaar, noemde de beeldbuis van zijn kinderjaren zijn 'horizont', zijn obsessie. Het platte, digitale beeld is zijn levenswerk geworden. Om het advies van componist John Cage op te volgen (begin anywhere): laat ik bij het object in al zijn facetten en verschijningsvormen beginnen. Het object als plek van samenkomst tussen verlangen en vervulling. Het object als blind date. Het object als catalysator van confrontatie. Het object als extern geheugen. Het object als projectiescherm. Het object als klankbord. Het object als zielsverwant. Het object als verlenging van mijzelf. Het object als territorium. Het object als Ali Baba-lamp, dat zich na lange tijd pas prijsgeeft. Het object als meetbare eigenwaarde. Verdwaald bij de Gevonden Voorwerpen, schuilend in een verpakking, aanbeden op een schouw, of afgewezen bij het grofvuil: in welke staat het object ook verkeert, het 'acteert'. Het heeft de potentie om de trots en de schande van ieder te zijn. Wanneer wordt het object eigenlijk werkelijk waardevol? Misschien wel wanneer het verdwijnt, zoals wanneer een pen zich tijdens het schrijven met mijn handpalm vervloeit, of zoals een bed tijdens mijn slaap ophoudt bed te zijn. Het object is even vergankelijk als onze waarneming ervan.

Sophie Krier